

S dětmi na zahradě - HRÁŠEK

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

S dětmi na zahradě - HRÁŠEK	1
1 Vzdělávací program a jeho pojetí	3
1.1 Základní údaje	3
1.2 Anotace programu.....	4
1.3 Cíl programu	4
1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu.....	4
1.5 Forma	4
1.6 Hodinová dotace	5
1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny.....	5
1.8 Metody a způsoby realizace	5
1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	5
1.10 Materiální a technické zabezpečení	5
1.11 Plánované místo konání	5
1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu.....	6
2 Podrobně rozpracovaný obsah programu.....	6
2.1 Tematický blok č. 1 – Podzim (4 hodiny)	6
2.2 Tematický blok č. 2 – Vánoce (1 hodina).....	6
2.3 Tematický blok č. 3 – Masopust (2 hodiny).....	7
2.4 Tematický blok č. 4 – Velikonoce (2 hodiny)	7
2.5 Tematický blok č. 5 – Jaro (5 hodin)	8
2.6 Tematický blok č. 6 – Léto (2 hodiny).....	9
3 Metodická část	9
3.1 Metodický blok č. 1 – PODZIM (4 hodiny)	11
3.2 Metodický blok č. 2 – VÁNOCE (1 hodina)	14
3.3 Metodický blok č. 3 – MASOPUST (2 hodiny).....	15
3.4 Metodický blok č. 4 – VELIKONOCE (2 hodiny)	17
3.5 Metodický blok č. 5 – JARO (5 hodin).....	18
3.6 Metodický blok č. 6 – LÉTO (2 hodiny)	21
4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu.....	22

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a reg. číslo projektu	Klíčové kompetence a kulinární tradice CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008063
Název programu	S dětmi na zahradě - Hrášek
Název vzdělávací instituce	Skutečně zdravá škola, z.s.
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Bendlova 150/26, 613 00 Brno www.skutecnezdravaskola.cz
Kontaktní osoba	PhDr. Helena Burianová
Datum vzniku finální verze programu	15.3.2020
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	4
Forma programu	prezenční, individuální a skupinová práce
Cílová skupina	děti MŠ
Délka programu	16 hodin
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.	jídlo, vaření, stolování a pěstování výchova ke zdraví a k udržitelnému stravování rozvoj praktických dovedností
Tvůrci programu	Mgr. Jitka Sedláčková a kol.
Odborný garant programu	Mgr. Tomáš Václavík
Odborní posuzovatelé	
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	ne

1.2 Anotace programu

Cílem vzdělávacího programu je podpora a rozvoj klíčových kompetencí dětí prostřednictvím tématu jídlo, vaření, stolování a pěstování. Program je postaven na využití motivu hrášku a zkoumání, co všechno s tématem hrášku může souviset: jeho vlastnosti, odraz v pohádkách a lidových tradicích, využití ke hrám i poznávacím aktivitám a konečně jeho pěstování, zdravotní prospěšnost a pokrmy z něj připravené. Program se skládá z několika bloků o různé délce zařazených v různých ročních obdobích a významných částech roku: PODZIM, VÁNOCE, MASOPUST, VELIKONOCE, JARO, LÉTO. Úvodem k programu je krátké motivační video. Celým programem děti provází papírová loutka zahradníka Hráška, kterou si děti samy vyrobí, a myšlenková mapa v podobě hráškového lusku.

1.3 Cíl programu

Cílem programu je podpora a rozvoj klíčových kompetencí dětí prostřednictvím tématu jídlo, vaření, stolování a pěstování, získání základních vědomostí o původu a vlastnostech přirozených potravin na příkladu hrachu, rozvoj rukodělných, výtvarných a praktických dovedností včetně přípravy pokrmů a jednoduché práce na zahradě, podpora žádoucích postojů v oblasti výživy i vztahu k práci na zahradě a vlastnímu pěstování.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Program podporuje tyto klíčové kompetence:

- komunikace v mateřském jazyce
- matematická schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií
- sociální a občanské schopnosti
- kulturní povědomí a vyjádření

Komunikaci v mateřském jazyce program rozvíjí těmito aktivitami: průběžná komunikace učitelky s dětmi, společné vyprávění pohádek, vyprávění o hrášku ve všech souvislostech, zaznamenání hledaného slova ve vyprávění (pohádka O Budulínkovi). Děti si v rámci programu osvojí mnoho nových slov a pojmů.

Matematickou schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií program rozvíjí těmito aktivitami: hry na rozvoj jemné motoriky (třídění luštěnin), aktivita s jednoduchými početními úkony (počítání hrachu), jednoduchá příprava pokrmu (pučálka), práce na zahradě (pěstování hrachu).

Sociální a občanské schopnosti program rozvíjí těmito aktivitami: společné aktivity a hry, kooperativní pohybová hra (hráškové, hýbejte se), cvičení všímavosti (hrách pod dekou, semínka představivosti), podpora schopnosti vyjádřit své pocity (práce s emotikonem), společná tvorba plakátu, závěrečné reflexe se sdílením pocitů a dojmů.

Kulturní povědomí a vyjádření program rozvíjí těmito aktivitami: odraz hrachu v lidových pohádkách, rčeních a zvycích, propojenost člověka s přírodou (vánoční tradice spojené s hrachem), hrách jako tradiční lidový pokrm, úcta k jídlu, rukodělné a výtvarné činnosti (výroba emotikonu, obrázky z hrachu, výroba chřestidla), uvědomění si okolní krajiny (hory – doliny), vnímání přírody při práci na zahradě.

1.5 Forma

Prezenční, individuální a skupinová práce.

1.6 Hodinová dotace

16 vyučovacích hodin v 6 blocích: 1. blok (Podzim) 4 hodiny, 2. blok (Vánoce) 1 hodina, 3. blok (Masopust) 2 hodiny, 4. blok (Velikonoce) 2 hodiny, 5. blok (Jaro) 5 hodin, 6. blok (Léto) 2 hodiny

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Cílovou skupinou jsou děti z MŠ, předškoláci. Program je určen pro skupinu o počtu cca 15 dětí.

1.8 Metody a způsoby realizace

krátký film, myšlenková mapa, rukodělné činnosti, výtvarné činnosti, otázky a odpovědi, pohybové hry, vyprávění, předčítání, pohádky, říkanky, písničky, hry s přírodním materiálem, práce s příběhem, početní hry, praktické činnosti (příprava pokrmu, práce na zahradě), společné stolování, cvičení představivosti

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Tematický blok č. 1 – Podzim (4 hodiny)

Anotace: Úvod do projektu „Hrášek“. Představení projektu a motivace, navození atmosféry. Hrášek vyrazí do pohádek: Popelka, Princezna na hrášku, Budulínek. Příprava základních pomůcek: myšlenková mapa (hrachový lusk), emotikon (postava zahradníka Hráška). Děti se seznámí s hráškem, jak vlastně vzniká, co dobrého se z něj dá připravit, v jakých pohádkách se objevuje.

Tematický blok č. 2 – Vánoce (1 hodina)

Anotace: Hrášek objevuje staré vánoční tradice a zvyky včetně věštění, co nás čeká v novém roce.

Tematický blok č. 3 – Masopust (2 hodiny)

Anotace: Hrášek na masopustu. K čemu všemu se dá ještě využít hrášek? K výrobě masky, na hraní, k výtvarným aktivitám, jako pomůcka k počítání.

Tematický blok č. 4 – Velikonoce (2 hodiny)

Anotace: Hrášek u babky pučálnice. Praktické aktivity spojené s přípravou tradičního pokrmu.

Tematický blok č. 5 – Jaro (5 hodin)

Anotace: Hrášek na zahradě, setí hrášku.

Tematický blok č. 6 – Léto (2 hodiny)

Anotace: Závěrečná lekce s Hráškem, sklizení a ochutnávání. Závěrečná reflexe.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Vzdělávací program probíhá v běžné učebně mateřské školy. Část programu probíhá na zahradě MŠ s možností upravit záhon pro pěstování hrachu. Detailní přehled pomůcek je uveden v popisu jednotlivých tematických bloků – v metodické části.

1.11 Plánované místo konání

Učebna MŠ s běžným vybavením, zahrada MŠ.

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Program je určen pro práci s dětmi předškolního věku v mateřské škole, ale je vhodný i pro neformální vzdělávání. Jednotlivé tematické bloky lze realizovat i samostatně, ale vzhledem ke konceptu celoročního projektu propojeného motivem hrášku doporučujeme program realizovat jako celek.

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

2.1 Tematický blok č. 1 – Podzim (4 hodiny)

Dnes si promítneme kratičký film. O čem film byl? O hrášku, o tom, jak se pěstuje hrášek? O tom, jak se pracuje na zahradě? O tom, jak kouzelný Hrášek poradil dětem, jak zasít hrášek? Ano, o tom všem film byl. A my si dnes budeme také povídat o hrášku. ... Podívejte na ten krásný zelený hráškový lusk! A podívejte, jaké mám krásné kulaté obrázky: kdo pozná, co je na obrázcích namalované? Ano, je to Popelka, Budulínek a princezna na hrášku. Jsou to postavy z pohádek. Obrázky si vybarvíme a nalepíme sem na plakát, do prvních tří kuliček. ... A koho to tady ještě máme, je to zahradník a já vám prozradím, že se jmenuje pan Hrášek. Každý z vás bude mít svého pana Hráška a ten by chtěl být taky tak pěkně barevný jako je ten můj. Postavičku si tedy vybarvíme, vystříháme a slepíme obě strany dohromady. ... Všimli jste si, že pan Hrášek se na jedné straně směje a na druhé se mračí? Zkusíme si teď, jak to funguje. Něco vím a něco se mi líbí: otočím usměvavou stranu. Něco nevím nebo se mi něco nelíbí: otočím zamračenou stranu. Například: Víš, jakou barvu má čerstvý hrášek? ... Dlouho jsme seděli a musíme se trochu protáhnout. My všichni jsme teď malé zelené hrášky, budeme se kutálet po naší herně jako po misce a musíme se všichni na misku vejít: hráškové, hýbejte se! ... Teď se zase zklidníme a budeme si vyprávět pohádky o hrášku. První na řadě je pohádka O Popelce. Kdo ji zná? Zkusíme si ji společně převyprávět. Co všechno musela Popelka roztřídit? Poznáte po hmatu, co to je? Je to hrách, čočka a fazole. Já jsem teď jako ta zlá macecha a vy všichni jste Popelky. Nasypu vám do kelímku od všeho trochu a vy zkusíte vše co nejlépe roztřídit do tří misek. ... Koho tam máme dále? Princeznu na hrášku! Kdo pohádku zná? Zkusíme zase společně převyprávět. Chcete si taky vyzkoušet, jaké to je ležet na hrášku? Tlačí to? Nebo to příjemně lechtá? Nebo někdo necítí vůbec nic? ... Jaká je další hrášková pohádka? Přece O Budulínkovi. Poslouchejte dobře, já vám celou pohádku povyprávím sama a pozor: když uslyšíte slovo hrách, hrášek nebo hrachový, zvednete pana Hráška. Je to cvičení pozornosti. A jak potrestáme lišku? Nejlepší bude, když ji vyženeme i s liščaty zpět do lesa. Nebo by mohla za trest klečet na hrachu. Jaké to asi je, klečet na hrachu? Můžeme si to vyzkoušet.

2.2 Tematický blok č. 2 – Vánoce (1 hodina)

Dnes pokračujeme v hráškovém projektu a vrátíme se k našemu hráškovému plakátu. Co doplníme do další kuličky? Co nejdůležitějšího vás napadá, když se řekne hrášek? K čemu hrášek hlavně slouží? No přece k jídlu! Vzpomenete si na nějaká dobrá jídla z hrášku? Budeme je společně vyjmenovávat a budeme ukazovat pomocí pana Hráška, co z toho nám chutná hodně a co méně. Na dalším kulatém obrázku je příklad jednoho takového dobrého jídla – co je to? Hrášková polévka. Obrázek vybarvíme a nalepíme na plakát. ... Blíží se Vánoce, všichni už se těšíme na stromeček, dárky a slavnostní atmosféru. Všude kolem vidíme vánoční výzdobu, probíhají přípravy. Důležitou součástí Vánoc je večere na Štědrý den. Co dobrého míváte na štědrovečerní večeři u vás doma? Kapra s bramborovým salátem? A co bývá součástí bramborového salátu – no přece náš starý známý hrášek. Někdo jí o Vánocích i hrachovou polévku. A co se jedlo za starých časů? Na vánoční stůl našich předků patřily kroupy a hrách. Jídlo z hrachu a krup je moc dobré, obsahuje koření, slaninu, bylinky. Existuje také lidová písnička *Hrách a kroupy, to je hloupý, to my máme každý den, ale vdolky z bílé mouky jednom jednou za týden*. Naučíme se ji. Na hrachu a kroupách ale není nic hloupého, naopak je to velice dobré a zdravé jídlo. Proč se zpívá, že je to „hloupý“? Protože dříve lidé toto jídlo jedli často, opravdu skoro každý den, ale jemné pečivo z bílé mouky bylo jen ve svátek. Dnes jíme bílé pečivo, rohlíky, buchty

a sušenky pořád a nedělá nám to dobře. ... Máme rádi tajemnou atmosféru Vánoc. Je brzy tma, všude kolem svítí vánoční světýlka, blíží se konec roku. Za starých dob v této kouzelné době lidé předpovídali budoucnost. Zjišťovali, co je čeká příští rok a věřili tomu, že pomocí různých postupů si můžou zajistit do následujícího roku štěstí a hojnost. Tady posloužil také náš kamarád hrášek. Kulička hrášku se zapékala do vánočky a lidé věřili, že jim to zajistí štěstí a dostatek peněz. O Vánocích se také dávaly dárky nejen lidem, ale i zvířatům a stromům. Hospodářská zvířata i stromy byly důležité pro přežití, byly zdrojem potravy pro lidi. Přečteme si tyto verše od Karla Jaromíra Erbena: *Hoj, ty Štědrý večere, ty tajemný svátku, cože komu dobrého neseš na památku? Hospodáři štědrovku, kravám po výslužce; kohoutovi česneku, hrachu jeho družce.* Asi nevíme, co je to štědrovka – je to vánočka. A co je to družka, kohoutova družka? No přece slepička! Proč se kohoutově družce, tedy slepičce, dával o Vánocích jako dárek hrách? Aby příští rok snesla hodně vajíček. Zkusíme také trochu věštit, co nás v příštím roce čeká? Máme tady šest hrníčků, pod které schováme různé malé předměty a obrázky. Každý z nich má nějaký význam. Hrášek znamená štěstí, prstýnek lásku, autíčko znamená, že pojedeme na výlet, sova je symbolem moudrosti, jablíčko znamená zdraví, slon je symbol síly, zvoneček znamená, že nás čeká nějaká zábava. Teď tyhle symboly schováme pod hrníčky a budeme předpovídat, co koho v příštím roce čeká.

2.3 Tematický blok č. 3 – Masopust (2 hodiny)

Pokračujeme v hráškovém projektu a znovu se podíváme na náš plakát se zeleným luskem. Co dalšího nás napadá, když se řekne hrášek? K čemu ještě může hrášek sloužit? Dokonce i jako oblečení. Nevěříte? Dříve lidé vyráběli ze suchých hrachových stonků kabát pro masku do masopustního průvodu. Suchým stonkům hrachu se říká hrachovina. Vypadalo to asi jako postavička na tomto obrázku. Postavičku vybarvíme a nalepíme na náš hráškový plakát. ... Právě začalo období masopustu. Co je to masopust? Masopust je starodávný svátek, který se slaví přibližně v období mezi začátkem ledna a začátkem března. Dříve tak lidé oslavovali konec zimy. Masopust je období hodování a veselí. Probíhají taneční zábavy, maškarní bály, zabíjačky, hostiny. Poslední tři dny masopustu se konají veselé průvody masek. Masopustu se také říká karneval. Podívejte se, jak vypadají masopustní masky a průvody. Některé masky mají veselé kloboučky a my jeden takový vyrobíme pro našeho zahradníka Hráška. Klobouček vyzdobíme pestrobarevnými puntíky pomocí vatových tyčinek. Použijeme co nejvíce barev, aby byl klobouček i celý masopust pěkně barevný a veselý. ... K čemu ještě může sloužit hrášek? K vytvoření obrázků nebo k výrobě hudebního nástroje. Máme tady hromádku suchých hrášků a můžeme z nich na koberci vytvářet rozmanité obrázky. Až nás to přestane bavit, smeteme hrášky na hromádku a nasypeme je do malé plastové lahve. To je překvapení: hrášky v lahvi pěkně štěrchají a my máme nový hudební nástroj – chřestidlo, se kterým můžeme zkoušet různé rytmy. ... S Hráškem v masopustním klobouku a s novým chřestidlem si zatancujeme jako masky v masopustním průvodu. Na pokyn „maso“ tancujeme a chřestíme a na pokyn „půst“ se zastavíme, úplně zkameníme. ... A k čemu ještě můžeme využít hrášek? Jako pomůcku pro počítání. Někde tady v herně je schovaných deset kuliček hrachu. Kdo je najde? Dáme kuličky na misku a přepočítáme, zda je jich opravdu deset. Zavřeme oči a posloucháme cinknutí, jak kuličky padají na misku. Kolik kuliček to bylo? Teď na misku odpočítáme pět hrášků a budeme počítat jako školáci: když odebereme dva hrášky, kolik zůstane? Když teď máme tři hrášky a jeden znovu přidáme, kolik to bude? Máme čtyři hrášky, jak je rozdělíme mezi dvě děti, aby měly obě stejně (na dvě stejné poloviny)? Máme dva hrášky, kolik přidáme, aby bylo znovu pět?

2.4 Tematický blok č. 4 – Velikonoce (2 hodiny)

Blíží se Velikonoce a my pokračujeme v hráškovém projektu. Tentokrát budeme vařit. Připravíme si výbornou pučálku. Co je to pučálka? Pučálka je jídlo, které se jedlo za starých časů a jedlo se právě v době před Velikonocemi. Připravuje se z hrášku, který už začal klíčit, říká se mu naklíčený hrách. Hrách se nejprve namočí do vody a nechá se po několik dní nabobtnat ve vodě, až se objeví malé

výhonky, kterým se říká klíčky. Klíčky jsou začátek nové rostlinky hrachu. Tyto naklíčené hrášky se potom usmaží na másle a je to velká dobrota. Dříve se pučálka pražila přímo na ulici a babičkám, které ji připravovaly a prodávaly, se říkalo pučálnice. Naklíčený hrášek je moc zdravý, v klíčku je mnoho důležitých látek, hlavně vitamíny a minerály. Název pučálka pochází od klíčení neboli pučení. Nejprve hrách společně přebereme a odstraníme nečistoty, odloupnuté slupky, kousky rozpůleného hrachu (půlky hrachu nevyklíčí a mohly by se začít kazit). Potom hrách propláchneme na cedníku pod tekoucí vodou, dáme do sklenice a zalijeme vodou kousek nad hrách. Sklenici necháme celý den až do zítřka stát v chladnější místnosti nebo na okně, kam nesvítí přímé slunce. ... Druhý den z hrachu slijeme zbylou vodu přes cedník, hrách znovu propláchneme studenou vodou a vrátíme do sklenice. Sklenici utěsníme fólií, do které uděláme několik otvorů, aby hrášek mohl dýchat. Sklenici necháme stát na stejném místě. ... Třetí den je hrášek již naklíčený. Klíčky si pořádně prohlédneme a znovu si připomeneme, že z klíčku vyroste nová rostlinka. Z našich hrášků ale rostlinka nevyroste, protože my si z nich připravíme výbornou křupavou pučálku a tu sníme. Na pánvi rozehřejeme máslo. Jakmile zpění, nasypeme naklíčený hrách, osolíme špetkou soli a opékáme asi 5 minut do křupava. Opatrně mícháme. Hotovou křupavou pučálku nasypeme do dvou misek. Jednu osolíme, druhou lehce pocukrujeme, můžeme přidat rozinky. Misky postavíme doprostřed stolu a nabíráme si lžičkami. Je to dobrota, mnohem lepší než kupované chipsy. Na závěr pomocí emotikonů hlasujeme, která varianta nám více chutnala: sladká nebo slaná?

2.5 Tematický blok č. 5 – Jaro (5 hodin)

Dnes zase pokračujeme v hráškovém projektu. Znovu se podíváme na náš hráškový plakát. Už přišlo jaro, venku vidíme, jak raší zelené lístky na stromech, kvetou bledule, zlatý déšť. Přišel čas vyrazit do zahrady a zasít i náš hrášek. Hrášek už se těší, až ho někdo zaseje a až z něho vyroste nová rostlinka s mnoha lusky plnými sladkých zelených kuliček. Jak se hrášek seje a jak roste? Z kuliček zasazených do půdy za nějaký čas vyroste nová rostlinka. Máme ji tady na obrázku. Do naší hráškové myšlenkové mapy doplníme obrázek kuliček hrášku vysetých v půdě do pěkných řádků a obrázek rostlinky hrášku na záhoně. ... Pěstování hrášku se ale neobejde bez práce a k práci zahradník potřebuje dobré nářadí. Náš zahradník pan Hrášek má nachystanou lopatku a konvičku. Obojí mu pěkně vybarvíme, vystříháme a nalepíme do rukou. Teď už je náš zahradník kompletní a může vyrazit na zahrádku. ... Ještě předtím se znovu podíváme na naše video a připomeneme si, jak si s hráškem poradily dvě děti. Co všechno je potřeba, aby z malého semínka (kuličky hrachu) vyrostla rostlinka? Je to zdravá půda, světlo a teplo ze sluníčka a voda. ... Zahrajeme si na semínko: lehne si jako semínko na podlahu, představujeme si, že jsme malá semínka-kuličky hrachu a klidně si ležíme v pohodlné měkké půdě jako v peřinách, stulíme se do klubíčka. Najednou co to: začíná pršet! Posloucháme šumění deště, lehce se protahujeme. Déšť pomalu ustává a začíná svítit sluníčko. Semínka se probouzí, postupně začínají růst a vytahují se za sluníčkem (zvedáme se do dřepu, natahujeme ruce nahoru, pomalu se zvedáme do stoje a vypínáme ruce nad hlavu). Hurá, vyrostla malá rostlinka! ... Znovu se zklidníme, pohodlně se posadíme nebo si lehne na koberci, zavřeme oči a budeme poslouchat, jak paní učitelka předcítá. Přitom si všechno podrobně představujeme. ... Povídáme si, jaké byly naše představy, a potom rostlinku, kterou jsme si představovali, nakreslíme. ... Dnes je krásně a my konečně vyrazíme na zahradu. Paní učitelka nám pomůže s úpravou záhonku, půda je pěkně nakypřená a my můžeme pomocí motýčky vytvořit řádky a do nich vkládat kuličky hrachu. Když narazíme na žížalku, paní učitelka nám vysvětlí, že žížaly žijí v půdě a pomáhají přetvářet zbytky listů a tráv na novou zdravou půdu. Můžeme vyzkoušet, jakou máme na zahradě půdu: písčitou nebo jílovitou? Písčitá půda je sypká, jílovitá je mazlavá a můžeme z ní dokonce vytvořit kuličku. ... Každý den chodíme pozorovat, zda už hrášek roste, zda se už objevily zelené lístečky. Když je sucho, záhon zaléváme. Jakmile rostlinka trochu povyroste a zesílí, nachystáme pro ni oporu, o kterou se bude pnout. Do záhonku opatrně zapícháme větvíčky. ... A ještě než se vrátíme do školky, zahrajeme si hru: „na horách sejou hrách“ (vstáváme a předvádíme setí s rukama nahoře) – „na dolině čochku“ (předvádíme setí v dřepu). Kde se nachází naše školka: na horách nebo na dolině? Nebo něco mezi tím?

2.6 Tematický blok č. 6 – Léto (2 hodiny)

Dnes naposled máme na programu hráškový projekt. Dokončíme náš plakát: brzy začneme sklízet hrášek na zahradě. Kolik ho asi bude? Bude ho plná miska jako tato na obrázku? Do naší hráškové myšlenkové mapy doplníme obrázek s kuličkami hrášku v misce. ... Chodíme každý den na zahradu a sklízíme zralé lusky. Hrášek ochutnáváme přímo z lusku. Napřed ale vždy spočítáme, kolik kuliček se v každém lusu urodilo. Několik stonků necháme uzrát, až budou suché a hrášky v luscích tvrdé. ... Zopakujeme si celý hráškový projekt, vzpomínáme na všechny aktivity. Pomůže nám náš plakát. ... Zopakujeme úvodní „hráškový dotazník“.

3 Metodická část

Cíl programu:

Cílem programu je podpora a rozvoj klíčových kompetencí dětí prostřednictvím tématu jídlo, vaření, stolování a pěstování, získání základních vědomostí o původu a vlastnostech přirozených potravin na příkladu hrachu, rozvoj rukodělných, výtvarných a praktických dovedností včetně přípravy pokrmů a jednoduché práce na zahradě, podpora žádoucích postojů v oblasti výživy i vztahu k práci na zahradě a vlastnímu pěstování.

Vzdělávací cíle:

- dítě ví, jak vzniká hrášek
- dítě umí vyjmenovat příklady pohádek, písniček nebo říkadel s motivem hrachu
- dítě umí vyjmenovat příklady pokrmů připravených z hrachu
- dítě si uvědomuje zdravotní prospěšnost hrachu
- dítě zvládá jednoduché rukodělné a výtvarné činnosti (vybarvování, vystřihování, lepení, třídění)
- dítě rozvíjí své hmatové vnímání
- dítě dokáže spolupracovat při jednoduché práci na zahradě, ovládá práci se základním zahradním náradím
- dítě dokáže spolupracovat na přípravě jednoduchého pokrmu
- dítě si upevňuje jednoduché početní úkony
- dítě dokáže posoudit své vědomosti (dotazník)
- dítě si dokáže uvědomit a jednoduše popsat své tělesné pocity i emoce
- dítě rozvíjí svou představivost
- dítě zvládá spolupráci ve skupině a dovede se přiměřeně chovat ve skupině
- dítě si uvědomuje místní tradice a dokáže je jednoduše popsat
- dítě si osvojí mnoho nových slov a pojmů

Východiska:

Hrášek je díky své krásné zelené barvě, roztomilému kulatému tvaru a sladké chuti pro děti velice atraktivní plodinou. Může posloužit jako východisko pro celou plejádu smysluplných aktivit a her. Je příkladem přirozené potraviny, z níž lze připravit řadu chutných pokrmů, a současně představitelem jedné z nejběžnějších tradičních potravin, které naši předkové jedli po staletí. Hrách byl v kuchyni našich předků natolik obvyklý, že pronikl do množství lidových pohádek, písniček, říkadel a zvyků. Hrách se snadno pěstuje, je tedy velmi vhodný pro pěstování s dětmi. Děti se tak z vlastní přímé zkušenosti dozvědí, kde se hrášek bere, že se nikde nevyrábí, ale „sám od sebe“ za pomoci zdravé půdy, vody a světla a tepla ze slunce roste na záhonku nebo na poli. V rámci programu se děti stanou svědky

zázračné události, kdy z malé kuličky hrášku vložené do půdy vyroste rostlinka s krásnými kvítky, z nichž se vyvinou lusky s mnoha novými zelenými hrášky.

Hrách je jednoletá popínavá bylina z čeledi bobovitých. Dorůstá do výšky cca 60 až 120 cm. Tenké stonky mají na konci úponky, které si hledají oporu, kolem níž by se mohly pnout. Květy hrachu jsou bílé. Plodem jsou lusky, které obsahují semena – kuličky hrachu. V jednom lusu se nachází několik semen. Čerstvý a suchý hrách mají odlišné nutriční a kulinární vlastnosti. Čerstvé hrášky nebo i celé lusky se používají jako zelenina, zralá (suchá) semena se počítají mezi luštěniny. Hrách se pěstoval už ve starověku: ve Středomoří, v Zakavkazsku, v Přední Asii. Do Evropy se dostal ve středověku přes Itálii a brzy se rozšířil po celém kontinentu. Existují různé odrůdy hrachu. Nejznámější je hrách zelený, méně rozšířený je hrách žlutý.

Hrách je nedílnou součástí kulinární tradice naší země, ale nabízí uplatnění i v řadě moderních receptů převzatých například z indické kuchyně. Čerstvý hrášek chutná výborně syrový. Sušený se vaří na mnoho způsobů: připravujeme z něj krémové polévky, kaše, přílohy. Zelený nebo sterilovaný hrášek přidáváme do nejrůznějších salátů, do rizota, do bramborového salátu. Je výborný jako dušená příloha k masu. Hrách je velmi cennou potravinou, dodává tělu mnoho potřebných živin. Obsahuje řadu vitamínů, zejména vitamíny skupiny B včetně kyseliny listové, vitamín A a C. Obsahuje také mnoho minerálů, zvláště fosfor, draslík, vápník, hořčík, zinek, železo. Je důležitým a levným zdrojem rostlinných bílkovin a sacharidů (škrob, vláknina). Naopak neobsahuje téměř žádný tuk. Hrách je velmi sytý a vydatný. Podporuje růst svalů, aktivuje látkovou přeměnu v buňkách, posiluje nervy, zlepšuje vidění, snižuje hladinu cholesterolu, posiluje vlasy a zbavuje organismus jedovatých látek. Našemu organismu je velmi prospěšný a měl by být pravidelnou součástí našich jídelníčků. Proti obávané nadýmavosti hrachu pomáhá, když ho budeme jíst po menších porcích a co nejčastěji. Střevo si snadno zvykne a potíže ustanou. Lépe stravitelný je hrách loupáný. Loupaný hrách ale není možné nakličovat.

Vzdělávací program „Hrášek“ je celoroční projekt rozdělený do několika bloků o různé délce dle ročních období a významných částí roku: PODZIM – VÁNOCE – MASOPUST – VELIKONOCE – JARO – LÉTO. Vždy den před každým následujícím blokem a znovu v úvodu každého bloku učitelka děti připraví na to, že budou společně pokračovat v celoročním „hráškovém“ projektu. Celým programem děti provází papírová loutka zahradníka Hráška, kterou si děti samy vyrobí, a myšlenková mapa v podobě hráškového lusu.

Doporučení pro školní jídelnu

Doporučujeme dohodnout s kuchařkami z jídelny mateřské školy, aby ke každému bloku s tématem „hrášek“ připravily pokrm uvařený z hrachu. Děti si pokrmy mohou dozdobit kuličkami zeleného hrášku (mimo sezónu i mraženého), případně nakličným hráškem. Pokrmy mohou být pojmenované podle postav a témat probíraných v jednotlivých blocích, např. Budulínkova hrachová kaše, Popelčina hrachová polévka, dušená mrkev s hráškem od Princezny na hrášku, nakličný hrách babky pučálnice, hrách a kroupy není hloupý. A co dalšího je možné připravit: hrachové karbenátky, hrachovou pomazánku (hummus), rizoto s hráškem, bramborový salát s hráškem a mnoho dalších variant.

Organizace bloků:

Během aktivit v delších blocích zařazujeme přestávky dle zvyků v mateřské škole a dle potřeby dětí.

Vstupní předpoklady:

Program předpokládá zapojení učitele/učitelky s alespoň základními vědomostmi a dovednostmi v oblasti výživy a práce na zahradě. Učitel/ka je pro děti vzorem vztahu k přírodě, práci na zahradě, vztahem k přirozeným potravinám a k vaření.

Rozvíjené kompetence:

Ve vzdělávacím programu jsou rozvíjeny tyto klíčové kompetence:

- komunikace v mateřském jazyce
- matematická schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií
- sociální a občanské schopnosti
- kulturní povědomí a vyjádření

Komunikaci v mateřském jazyce program rozvíjí těmito aktivitami: průběžná komunikace učitelky s dětmi, společné vyprávění pohádek, vyprávění o hrášku ve všech souvislostech, zaznamenání hledaného slova ve vyprávění (pohádka O Budulínkovi). Děti si v rámci programu osvojí mnoho nových slov a pojmů.

Matematickou schopnost a základní schopnosti v oblasti vědy a technologií program rozvíjí těmito aktivitami: hry na rozvoj jemné motoriky (třídění luštěnin), aktivita s jednoduchými početními úkony (počítání hrachu), jednoduchá příprava pokrmu (pučálka), práce na zahradě.

Sociální a občanské schopnosti program rozvíjí těmito aktivitami: společné aktivity a hry, kooperativní pohybová hra (hráškové, hýbejte se), cvičení všímavosti (hrách po dekou, semínka představivosti), podpora schopnosti vyjádřit své pocity (práce s emotikonem), společná tvorba plakátu, závěrečné reflexe se sdílením pocitů a dojmů.

Kulturní povědomí a vyjádření program rozvíjí těmito aktivitami: odraz hrachu v lidových pohádkách, rčeních a zvycích, propojenost člověka s přírodou (vánoční tradice spojené s hrachem), hrách jako tradiční lidový pokrm, úcta k jídlu, rukodělné a výtvarné činnosti (výroba emotikonu, obrázky z hrachu, výroba chřestidla), uvědomění si okolní krajiny (hory – doliny), vnímání přírody při práci na zahradě.

Možné komplikace a problémy:

Ověření programu neprokázalo žádné komplikace.

Doporučená literatura a další zdroje:

KOLEKTIV AUTORŮ *Skutečně zdravá škola - metodické materiály a návody k plnění programu*. Brno: Skutečně zdravá škola, 2017

DRIJEROVÁ, Martina *Moje první zahrádka*. Praha: Albatros, 2019

www.malyzahradnik.cz

recept na pučálku: www.kucharkaprodceru.cz

3.1 Metodický blok č. 1 – PODZIM (4 hodiny)

Úvod do projektu „Hrášek“. Představení projektu a motivace, navození atmosféry. Hrášek vyrazí do pohádek: Popelka, Princezna na hrášku, Budulínek. Příprava základních pomůcek: myšlenková mapa (hrachový lusk), emotikon (postava zahradníka Hráška). Děti se seznámí s hráškem, jak vlastně vzniká, co dobrého se z něj dá připravit, v jakých pohádkách se objevuje.

Forma: prezenční, v učebně

Metody: krátký film, myšlenková mapa, rukodělná činnost, výtvarná činnost, otázky a odpovědi, pohybová hra, společné vyprávění, hry s přírodním materiálem, práce s příběhem

Pomůcky:

PC, dataprojektor, plátno
k výrobě emotikonu (zahradníka Hráška): pastelky nebo voskovky, nůžky, lepidlo, špejle
sáčky s hrachem, čočkou a fazolemi
kelímky pro každé dítě
3 misky (na hrách, čočku a fazole)
tenké deky pro každé dítě
větší množství suchého hrachu (hrst pro každé dítě)

Materiály k realizaci:

video „Hrášek“
vzory k výrobě emotikonu: zahradník Hrášek usměvavý VZOR, zahradník Hrášek zamračený VZOR
k výrobě emotikonu: zahradník Hrášek usměvavý, zahradník Hrášek zamračený (pro každé dítě),
vytištěné na obyčejném papíře, 2 strany ke slepení
vzor myšlenkové mapy v podobě lusu: plakát hrášek VZOR, podle vzoru učitelka připraví
velkoformátový plakát s hrachovým luskem
kulaté obrázky 1: Budulínek, Popelka, princezna na hrášku

Metodický popis:**Úvod do projektu, video „Hrášek“ (10 minut)**

Zhlédnutí videa a reflexe: líbilo/nelíbilo? O čem bylo? Stručné představení celoročního projektu: děti si budou v průběhu celého roku hrát a učit se o hrášku. Podívají se také společně do pohádek, naučí se písničky, budou počítat, ale budou také hrášek sázet a ochutnávat. Dnes se vypravíme do pohádek. VARIANTA: Ještě před zhlédnutím videa učitelka pracuje s překvapením: mám něco v zavřené dlaní, co to asi je? Děti hádají. Učitelka otevře dlaň, ukáže kuličku hrachu a ptá se dětí, zda vědí, co to je. Potom teprve uvede promítání videa.

Myšlenková mapa – pohádky (30 minut)

Děti s učitelkou tvoří myšlenkovou mapu „jakou pohádku o hrášku známe“. Na plakát připevněný na zeď na místo jednotlivých hrášků v lusu vlepují kulaté obrázky s postavami z „hráškových“ pohádek: Budulínek, Popelka, princezna na hrášku. Obrázky je možné vytisknout barevně nebo černo-bíle. V tom případě si děti mohou obrázky před nalepením vybarvit. Plakát bude ve třídě viset po celý rok a bude stálou připomínkou probíhajícího celoročního projektu. Plakát učitelka připraví předem. Velikost plakátu zvolí podle prostoru ve třídě.

VARIANTA: Pokud bude mít učitelka a děti více nápadů na kulaté obrázky (kuličky hrachu), vytvoří si svoje vlastní a dolepí vedle lusu jako vysypané kuličky hrachu.

Výroba loutky zahradníka Hráška (40 minut)

Učitelka předem vytiskne pro všechny děti postavu zahradníka Hráška (obě strany). Děti si obě postavy vybarví podle vlastní fantazie, vystříhnou a obě strany slepí dohromady. Před slepením mezi obě části vloží špejli, za kterou budou poté postavu držet a zdvíhat při reflexi (Hrášek usměvavý – Hrášek zamračený). Učitelka podle své znalosti dětí posoudí, zda práci zvládnou samy nebo postavu sama předem vystříhne a děti ji jen vybarví a slepí. Pokud budou děti stříhat samy, nevádí, že nebude vše dokonalé.

Hráškový dotazník (15 minut)

Každé dítě má svou vyrobenou postavičku zahradníka Hráška. Učitelka pokládá otázky, a kdo chce odpovědět „ano“, otočí postavičku usměvavou stranou, kdo chce odpovědět „ne“, otočí jej zamračenou stranou:

Víš, jakou barvu má čerstvý hrášek?

Víš, jakou barvu má suchý hrách?
Znáš nějakou pohádku o hrášku?
Znáš nějakou písničku o hrášku?
Znáš nějaké jídlo z hrášku?
Máš rád/a hráškovou polévku?
Jedl/a jsi někdy syrový hrášek přímo z lusku?
Víš, co je to pučálka?
Víš, co je to masopustní maska z hrachoviny?
Víš, proč se dřív hodně jedl hrách?
Pěstoval/a jsi někdy hrášek na zahradě?
Víš, co všechno potřebuje semínko, aby dobře rostlo?
Vypěstoval/a sis někdy nějakou rostlinku na zahradě nebo v truhlíku?
Učitelka si v průběhu zaznamenává odpovědi dětí pro konečné srovnání.

Pohybová hra „hráškové, hýbejte se“ (5 minut)

Děti sedí v kruhu na židlích. Na pokyn „hráškové, hráškové, hýbejte se“ se děti musí zvednout a vyměnit si místo s ostatními. Učitelka v každém kole vždy jednu židli odebere a děti mají za úkol nějak se srovnat na zbylé židle, třeba dvě i více dětí na jednu židli. Cílem je pomáhat si tak, aby se celá skupina vešla na co nejméně židlí.

U Popelky (25 minut)

Připomenutí pohádky o Popelce. Kdo pohádku zná? O čem pohádka je? Učitelka s pomocí dětí stručně shrne děj: *Popelka musí snášet zlé chování od nevlastní matky a nevlastních sester. Macecha ji trápí tím, že ji nutí přebírat popel a mák nebo hrách. S pomocí tří kouzelných oříšků Popelka získá nádherné šaty a může se zúčastnit královského plesu. Zalíbí se princovi a ten se jí vydá hledat. Má v ruce jen její střevíček, který Popelka na plese ztratila. Nakonec vše dobře dopadne, princ Popelku najde a ožení se s ní.* Co všechno musela Popelka roztřídit? V různých verzích pohádky Popelka třídí různé směsi. Co bude třídít naše Popelka? Učitelka nechá děti sáhnout do pytlíčků s hrachem, čočkou a fazolemi a nechá je hádat jen po hmatu. Každé dítě poté obdrží kelímek, do kterého mu učitelka jako „zlá macecha“ (může ztvárnit roli macechy) nasype trochu z každého pytlíčku a promíchá. Děti třídí do tří připravených misek.

VARIANTA: Pohádku lze přečíst nebo převyprávět celou. V tom případě je potřeba počítat s delším časem.

U princezny na hrášku (25 minut)

Připomenutí pohádky o princezně na hrášku. Kdo pohádku zná? O čem pohádka je? Učitelka s pomocí dětí stručně shrne děj: *Princ se chce oženit, ale hledá jen pravou a skutečnou princeznu. Jedné bouřlivé noci na bránu zámku zatluče mladá a krásná, ale promočená a ušmudlaná dívka. Tvrdí, že je princezna. Královna - princova matka se ji rozhodne vyzkoušet. Nabídne dívce nocleh a pod vysokou vrstvu matrací a měkkých peřin umístí jednu kuličku hrachu. Princezna ráno tvrdí, že nemohla vůbec spát, protože měla cosi tvrdého v posteli, co jí způsobilo modřiny. Princ se zaraduje, protože jen pravá princezna je tak jemná a citlivá, že ucítí kuličku hrachu pod takovou silnou vrstvou. Vše dobře dopadne a proběhne svatba.* Aktivita všímavosti: děti si lehnou na deky, pod kterými je ukrytá hrst suchého hrachu. Učitelka děti vyzve, aby si uvědomovaly si své pocity. Společně si je sdělují: někoho kuličky hrachu tlačí podobně jako princeznu, někomu je to příjemné skoro jako masáž, někdo třeba necítí skoro nic.

VARIANTA: Pohádku lze přečíst nebo převyprávět celou. V tom případě je potřeba počítat s delším časem.

U Budulínka (25 minut)

Připomenutí pohádky o Budulínkovi. Kdo pohádku zná? O čem pohádka je? Učitelka stručně převypráví celou pohádku a do vyprávění zahrne rčení spojená s hrachem. Děti mají za úkol zvednout svou

postavičku zahradníka Hráška, kdykoliv uslyší slovo „hrách, hrášek“: *V jedné chaloupce u lesa žila babička a dědeček a ti měli malého vnoučka Budulínka. Jednou museli babička s dědečkem odejít do města na nákupy. Babička uvařila Budulínkovi hrášek a nakázala mu, aby nikomu neotvíral: „Budulínku, tady máš hrášek, pěkně si ho sněz a nikomu neotvírej! Mohla by přijít liška a ta by tě odnesla pryč do lesa!“ Ale to je jako by hrách na stěnu házel. Budulínek sice slíbil, že bude hodný, ale nakonec lišku pustil. Nemohl odolat jejímu přemlouvání: „Budulínku, dej mi hrášku, povozím tě na ocásku!“ Budulínek lišce otevřel a nechal se od ní vozit kolem světnice. Jenže za chvíli liška i s Budulínkem šup ven z chaloupky a odnesla Budulínka do lesa, do své nory, kde měla malá liščata. Přinesla jim Budulínka na hraní. Budulínek teď sedí smutný v noře a po tváři mu tečou slzy jako hrachy. Když se babička s dědečkem vrátili domů, hned viděli, kolik uhodilo: Budulínek je pryč, liška ho odnesla do lesa! Oba si ale vědí rady. Vezmou housle a bubínek, přijdou k liščí noře a začnou hlasitě hrát a zpívat: „Máme malé housličky a pěkný bubínek, jsou tam čtyři lištičky a náš Budulínek!“ Hlasitá hra lišku ruší, postupně posílá ven všechna liščata: „Běž ven a řekni, ať přestanou hrát, že mě hrozně bolí hlava!“ Jenže jakmile lišče vyleze z nory, dědeček ho hned chytí a strčí do pytle. A pokračují ve zpěvu: „Máme malé housličky a pěkný bubínek, jsou tam jen tři lištičky a náš Budulínek!“ Tak dědeček s babičkou liščata a nakonec i starou lišku pochytali a Budulínka osvobodili. Budulínek musel slíbit, že příště už bude hodný a bude poslouchat. A jak potrestáme lišku? Nejlepší bude, když ji vyženeme i s liščaty zpět do lesa. Nebo by mohla za trest klečet na hrachu. Jaké to asi je, klečet na hrachu? Můžeme to s dětmi vyzkoušet.*

VARIANTA: Pohádku lze přečíst nebo převyprávět celou. V tom případě je potřeba počítat s delším časem.

Pozn.: Pohádky O Popelce a O Budulínkovi jsou staré lidové pohádky. Pohádka O Popelce je známá z mnoha kultur. Autorem pohádky O princezně na hrášku je Hans Christian Andersen (1805 – 1875).

Hodnocení, reflexe (5 minut)

Učitelka rekapituluje průběh celého bloku a děti obracením usměvavého nebo zamračeného zahradníka Hráška vyjadřují své pocity: která aktivita se mi líbila/nelíbila.

3.2 Metodický blok č. 2 – VÁNOCE (1 hodina)

Hrášek objevuje staré vánoční tradice a zvyky.

Forma: prezenční, v učebně

Metody: myšlenková mapa, výtvarná činnost, vyprávění, otázky a odpovědi, říkanky, předčítání

Pomůcky:

pastelky na vybarvení obrázku, lepidlo

6 nebo více hrníčků

symboly: drobné předměty nebo obrázky vystřižené z papíru

Materiály k realizaci:

myšlenková mapa - velkoformátový plakát s hrachovým luskem

emotikon – zahradník Hrášek

kulaté obrázky 2: hrachová polévka

Metodický popis:

Myšlenková mapa – pokrmy (10 minut)

Pokračování v tvorbě myšlenkové mapy: „co dalšího nás napadá, když se řekne hrášek“. K čemu hlavně slouží hrášek? Samozřejmě k jídlu. Učitelka vyzve děti, aby jmenovaly pokrmy z hrášku, které znají,

případně sama doplní: syrový hrášek, dušený hrášek, hrachová polévka, hrachová kaše, šoulet (= nákyp z hrachu a krup), hrášek v rizotu, pomazánka z hrášku. Současně děti pomocí emotikonu vyjadřují, který z těchto pokrmů jim nejvíce chutná. Na plakát umístěný na zdi doplníme vybarvený obrázek hrachové polévky jako příklad pokrmu připraveného z hrachu.

Hráškovo vánoční vaření a zpívání (10 minut)

Blíží se Vánoce, všichni už se těšíme na stromeček, dárky a slavnostní atmosféru. Všude kolem vidíme vánoční výzdobu, probíhají přípravy. Důležitou součástí Vánoc je večere na Štědrý den. Vědí děti, co se u nich doma o Vánocích jí? Cukroví? Kapr s bramborovým salátem? A co bývá součástí bramborového salátu – no přece náš starý známý hrášek. Někdo jí o Vánocích i hrachovou polévku. A co se jedlo za starých časů? Na vánoční stůl našich předků patřily kroupy a hrách. Jídlo z hrachu a krup je moc dobré, obsahuje koření, slaninu, bylinky. Existuje také lidová písnička *Hrách a kroupy, to je hloupý, to my máme každý den, ale vdolky z bílé mouky jednom jednou za týden*. Naučíme se ji. Na hrachu a kroupách ale není nic hloupého, naopak je to velice dobré a zdravé jídlo. Proč se zpívá, že je to „hloupý“? Protože dříve lidé toto jídlo jedli často, opravdu skoro každý den, ale jemné pečivo z bílé mouky bylo jen ve svátek. Dnes jíme bílé pečivo, rohlíky, buchty a sušenky pořád a nedělá nám to dobře.

Hráškovo vánoční čarování (20 minut)

Máme rádi tajemnou atmosféru Vánoc. Je brzy tma, všude kolem svítí vánoční světýlka, blíží se konec roku. Za starých dob v této kouzelné době lidé předpovídali budoucnost. Zjišťovali, co je čeká příští rok a věřili tomu, že pomocí různých postupů si můžou zajistit do následujícího roku štěstí a hojnost. Tady posloužil také náš kamarád hrášek. Kulička hrášku se zapékala do vánočky a lidé věřili, že jim to zajistí štěstí a dostatek peněz. O Vánocích se také dávaly dárky nejen lidem, ale i zvířatům a stromům. Hospodářská zvířata i stromy byly důležité pro přežití, byly zdrojem potravy pro lidi. Přečteme si tyto verše od Karla Jaromíra Erbena: *Hoj, ty Štědrý večere, ty tajemný svátku, cože komu dobrého neseš na památku? Hospodáři štedrovku, kravám po výslužce; kohoutovi česneku, hrachu jeho družce*. (z balady Štědrý den). Učitelka vysvětlí neznámé pojmy: štedrovka = vánočka, družka: kdo je kohoutova družka? No přece slepička! Úryvek přečte vícekrát, dokud ho děti plně nepochopí, případně neumí nazpaměť. Proč se kohoutově družce, tedy slepičce dával o Vánocích jako dárek hrách? Aby příští rok snesla hodně vajíček. Zkusíme také trochu věštit, co nás v příštím roce čeká? Učitelka připraví nejméně šest hrníčků, pod ně ukryje rozmanité symboly a dětem vysvětlí jejich význam. Např.: hrášek - symbol štěstí, prstýnek - láska, lodička nebo autíčko – cesta (výlet), knížka nebo sova - moudrost, jablíčko – zdraví, slon – síla, zvoneček - zábava apod. Po ukrytí předmětů hrníčky promíchá. Poté děti jedno po druhém odkrývají hrnečky a věští, co je potká. Po každém jednotlivém věštění učitelka vždy znovu hrnečky zamíchá. Pod jedním hrníčkem není schováno nic, to je překvapení a dítě může samo vyslovit svoje přání do nového roku.

Hodnocení, reflexe (5 minut)

Učitelka rekapituluje průběh celého bloku a děti obracením usměvavého nebo zamračeného zahrádníka Hráška vyjadřují své pocity: která aktivita se mi líbila/nelíbila.

3.3 Metodický blok č. 3 – MASOPUST (2 hodiny)

Hrášek na masopustu. K čemu všemu se dá ještě využít hrášek? K výrobě masky, na hraní, k výtvarným aktivitám, jako pomůcka k počítání.

Forma: prezenční, v učebně

Metody: myšlenková mapa, výtvarná činnost, otázky a odpovědi, rukodělná činnost, pohybová hra, početní hra

Pomůcky:

obrázky masopustních masek a průvodů (z internetu nebo z knížek, časopisů)
k doplnění emotikonu (zahradníka Hráška): vodové barvy, kelímek na vodu, temperové barvy, paletka
nebo tvrdý papír na vymačkání barev, vatové tyčinky, nůžky, lepidlo
sáček s hrachem (celé kuličky)
malé plastové lahve pro každé dítě
plochá miska

Materiály k realizaci:

myšlenková mapa - velkoformátový plakát s hrachovým luskem
kulaté obrázky 1: masopustní postava v kloboučku
emotikon – zahradník Hrášek
doplněk k emotikonu: klobouček, 2 strany (pro každé dítě)

Metodický popis:**Myšlenková mapa – masopustní maska (10 minut)**

Pokračování v tvorbě myšlenkové mapy: „co dalšího nás napadá, když se řekne hrášek“. K čemu ještě může sloužit hrášek? Dokonce i jako oblečení. Nevěříte? Dříve lidé vyráběli ze suchých hrachových stonků kabát pro masku do masopustního průvodu. Suchým stonkům hrachu se říká hrachovina. Vypadalo to asi takto: učitelka ukáže obrázek s masopustní postavou v kloboučku. Postavičku vybarvíme a nalepíme na náš hráškový plakát.

Masopustní klobouček pro Hráška (30 minut)

Právě začalo období masopustu. Co je to masopust? Učitelka dětem zjednodušeně vysvětlí význam pojmu „masopust“: masopust je starodávný svátek, který se slaví v období mezi Vánocemi a předvelikonočním půstem. Masopust začíná po svátku Tří králů (6. ledna) a končí na Popeleční středu, což je 46. den před velikonoční nedělí. V tento den začíná půst. Je to zhruba období mezi 7. lednem a polovinou února až začátkem března. Masopustní zvyky mají původ v oslavách konce zimy. Masopust je období hodování a veselí. Probíhají taneční zábavy, maškarní bály, zabíjačky, hostiny. Poslední tři dny masopustu se konají veselé průvody masek. Masopustu se také říká karneval. Učitelka ukáže dětem obrázky masopustních masek a průvodů (z internetu nebo z knížek). Některé masky mají veselé kloboučky a my jeden takový vyrobíme pro našeho zahradníka Hráška. Klobouček vyzdobíme pestrobarevnými puntíky pomocí vatových tyčinek. Děti mají za úkol použít co nejvíce barev, aby byl klobouček i celý masopust pěkně barevný a veselý. Tvorba masopustního kloboučku: připravíme na výběr vodové barvy a paletku (tvrdý papír) s vymačkanými temperovými barvami a vatové tyčinky. Děti mohou mít vatové tyčinky zvlášť na různé barvy nebo mohou použít jednu vatovou tyčinku na všechno, a až je zašpiněná, vymění ji za novou. Klobouček po zaschnutí vystříhnou a nalepí postavě zahradníka na hlavu (z obou stran).

Hráškovy obrázky a chřestidlo (25 minut)

K čemu ještě může sloužit hrášek? K vytvoření obrázků nebo k výrobě hudebního nástroje. Děti dostanou hromádku hrášků a zkouší z nich na koberci vytvořit rozmanité obrázky. Poté hrášky smetou na hromádku a vsypou je do malé plastové lahve. Vznikne tak jednoduchý hudební nástroj – chřestidlo. Učitelka předvádí s chřestidlem různé rytmy a děti je opakuji se svými chřestidly.

VARIANTA: Chřestidlo lze vyrobit také z ruličky od toaletního papíru (je to ekologičtější varianta).

Pohybová hra „maso-půst“ (10 minut)

S Hráškem v masopustním klobouku si zatancujeme jako masky v masopustním průvodu. Na pokyn „maso“ děti tancují se svojí figurkou zahradníka Hráška a chřestí přitom vyrobenými chřestidly. Na pokyn „půst“ se zastaví („zkamení“).

Hráškovo počítání (10 minut)

A k čemu ještě můžeme využít hrášek? Jako pomůcku pro počítání. Učitelka rozmístí ve třídě 10 kuliček hrachu. Děti je hledají a dávají na misku, přepočítají je, zda jsou všechny. Pak v kruhu zavřou oči a poslouchají, jak učitelka pouští hrášek do misky. V duchu pro sebe počítají cinknutí a pak nahlas řeknou výsledek. Potom učitelka s pomocí dětí na misku odpočítá pět hrášků a dává jednoduché početní příklady: když odebereme dva hrášky, kolik zůstane? Když teď máme tři hrášky a jeden znovu přidáme, kolik to bude? Máme čtyři hrášky, jak je rozdělíme mezi dvě děti, aby měly obě stejně (na dvě stejné poloviny)? Máme dva hrášky, kolik přidáme, aby bylo znovu pět?

Hodnocení, reflexe (5 minut)

Učitelka rekapituluje průběh celého bloku a děti obracením usměvavého nebo zamračeného zahrádníka Hráška vyjadřují své pocity: která aktivita se mi líbila/nelíbila.

3.4 Metodický blok č. 4 – VELIKONOCE (2 hodiny)

Hrášek u babky pučálnice. Praktické aktivity spojené s přípravou tradičního pokrmu.

Forma: prezenční, v učebně

Metody: vyprávění, praktické činnosti: klíčení hrachu, příprava pokrmu, společné stolování

Pomůcky:

na pučálku pro 4 děti:

- 100 g suchého hrachu (celého, neloupaného)
- lžíce másla nebo ghí
- sůl, práškový cukr, příp. rozinky

k přípravě pučálky: cedník, velká zavařovací sklenice, potravinová fólie, vaříč, pánev, vařečka

2 větší misky

lžičky pro každé dítě

Materiály k realizaci:

emotikon – zahrádník Hrášek

Metodický popis:

Příprava pučálky I (30 minut)

Učitelka dětem vysvětlí, co je to pučálka a kdo byly babky pučálnice. Pučálka je staročeské jídlo z naklíčeného hrachu. Jedlo se hlavně během předvelikonočního půstu. Hrách se nejprve nechá po několik dní nabobtnat a naklíčit ve vodě. Potom se nasucho praží nebo smaží na tuku a podává se naslano nebo nasladko. Pučálka se také pražila přímo na ulici a ženám, které ji připravovaly a prodávaly, se říkalo pučálnice. V hrachu během klíčení stoupne obsah cenných látek. Název pučálka je odvozen od procesu přípravy – klíčení neboli pučení. Učitelka spolu s dětmi připraví dvě varianty pučálky (slanou a sladkou). Všechny aktivity dělají společně. Děti pomáhají nebo alespoň přihlížejí. Hrách je potřeba dva dny předem přebrat a odstranit nečistoty, odloupnuté slupky, kousky rozpůleného hrachu (půlky hrachu nevyklíčí a mohly by se začít kazit). Potom hrách propláchneme, dáme do sklenice a zalijeme vodou cca 3 centimetry nad hrách. Necháme 24 hodin stát namočené v chladnější místnosti nebo na okně, kam nesvítí přímé slunce.

Příprava pučálky II (10 minut)

Druhý den z hrachu slijeme vodu, která se nevsákla, hrách propláchneme studenou vodou a vrátíme do sklenice. Sklenici utěsníme potravinářskou fólií, do které uděláme několik otvorů, aby hrášek mohl dýchat. Sklenici necháme stát na stejném místě.

Příprava pučálky III (45 minut)

Třetí den je hrášek již naklíčený. Klíčky si s dětmi pořádně prohlédneme a vysvětlíme, že z klíčku vyroste nová rostlinka hrachu. Z našich hrášků ale rostlinka nevyroste, protože my si z nich připravíme výbornou křupavou pučálku a tu sníme. Na pánvi rozežřejeme máslo. Jakmile zpění, nasypeme naklíčený hrách, osolíme špetkou soli a opékáme cca 5 minut do křupava. Opatrně mícháme. Hotovou křupavou pučálku nasypeme do dvou misek. Jednu osolíme, druhou lehce pocukrujeme, můžeme přidat rozinky. Misky postavíme doprostřed stolu. Učitelka může sehrát roli babky pučálnice, přehodí si šál a vyvolává: pojdte všichni sem a ochutnejte výbornou pučálku, čerstvě usmaženou, z domácího hrášku! Je to dobrota, mnohem lepší než kupované chipsy! Děti se seskupí kolem misek a nabírají si lžičkami. Na závěr pomocí emotikonů hlasujeme, která varianta dětem více chutnala (sladká nebo slaná).

VARIANTA: Pokud nemáte podmínky pro vaření s dětmi, požádejte o přípravu smažené pučálky paní kuchařku.

Hodnocení, reflexe (5 minut)

Učitelka rekapituluje průběh celého bloku a děti obracením usměvavého nebo zamračeného zahradníka Hráška vyjadřují své pocity: která aktivita se mi líbila/nelíbila.

3.5 Metodický blok č. 5 – JARO (5 hodin)

Hrášek pracuje na zahradě, seje hrášek.

Forma: prezenční, v učebně, na zahradě

Metody: myšlenková mapa, výtvarné činnosti, krátký film, pohybová hra, cvičení představivosti, praktické činnosti (práce na zahradě), vyprávění

Pomůcky:

PC, dataprojektor, plátno

k doplnění emotikonu (zahradníka Hráška): pastelky, nůžky, lepidlo
dešťová hůl

baterka nebo balónek ve tvaru slunce

výtvarné potřeby (papír, pastelky)

sáčky se semeny hrachu, cca 1 sáček pro 3 děti

nářadí na úpravu záhonu (motýčka, hrábě)

konvičky s růžicí na zalévání pro každé dítě

opory pro rostlinky hrachu

Materiály k realizaci:

myšlenková mapa - velkoformátový plakát s hrachovým luskem

kulaté obrázky 2: kuličky hrášku v řádcích, rostlinka hrášku na záhoně

emotikon – zahradník Hrášek

doplňky k emotikonu: lopatka a konvička, 2 strany (pro každé dítě)

video „Hrášek“

Metodický popis:

Myšlenková mapa – pěstování hrášku (10 minut)

Pokračování v tvorbě myšlenkové mapy: „jak roste hrášek“? Z kuliček zasazených do půdy za nějaký čas vyrostle nová rostlinka. Máme ji tady na obrázku. Do naší hráškové myšlenkové mapy doplníme obrázek kuliček hrášku v řádcích a obrázek rostlinky hrášku na záhoně.

Náradí pro Hráška (30 minut)

Už je tu jaro a hrášek už se těší, až ho někdo zaseje a až z něho vyrostou nové rostlinky s mnoha lusky plnými sladkých zelených kuliček. To se ale neobejde bez práce a k práci zahradník potřebuje dobré náradí. Učitelka dětem ukáže list s obrázky Hráškovy lopatky a konvičky. Děti si obrázky vybarví, vystříhnou a dolepí podle vzoru na obě strany emotikonu. Teď už je náš zahradník kompletní a může vyrazit na zahrádku.

Video „Hrášek“ (10 minut)

Učitelka dětem znovu pustí video „Hrášek“. Děti sledují, jak hrášek roste a co všechno je potřeba, aby z malého semínka (kuličky hrachu) vyrostla rostlinka. Učitelka shrne zásadní podmínky pro růst rostlinky: zdravá půda, slunce (světlo a teplo), voda. Pozn.: hrách nepotřebuje k opylení včelky, je samosprašný, opyluje sám sebe.

Semínka (15 minut)

Pohybová hra. Děti si lehnou jako semínka na podlahu a předvádějí instrukce, které jim učitelka postupně sděluje: představte si, že jste malá semínka-kuličky hrachu a klidně si ležíte v pohodlné měkké půdě jako v peřinách (děti se stulí do klubíčka). Najednou co to: začíná pršet! Učitelka napodobuje zvuk deště pomocí dešťové hole, děti se lehce protahují. Déšť pomalu ustává a začíná svítit sluníčko: učitelka napodobuje slunce pomocí baterky nebo pomocí balónku nebo polštářku ve tvaru slunce. Semínka se probudí, postupně začínají růst a vytahují se za sluníčkem (děti se zvednou do dřepu, natahují ruce nahoru, pomalu se zvedají do stoje a vypínají ruce nad hlavu). Tak vyrostla nová rostlinka.

Pohádka o semínku (semínko představitosti) (25 minut)

Děti leží nebo sedí v pohodlné pozici se zavřenýma očima a poslouchají text, který učitelka čte tak pomalu, aby si jej děti mohly představovat. Příběh čte zřetelným, ale tichým hlasem, pomalu, s přestávkami, aby dětem poskytl dostatečný čas na vytvoření představ. Přečtení ukázky by mělo trvat asi deset minut. *Představ si, že jsi semínko. Jakou barvu bys chtěl mít? Jaký tvar? Chtěl bys být kulatý, hranatý nebo špičatý? Teď si představ, že tě někdo, komu se líbíš, vezme jemně do ruky a zasadí tě na zvláštním místě do země. To místo je příjemně měkké, teplé a bezpečné. Teď jsi hluboko v zemi a čekáš, až budeš připravený vyrůst. Člověk, který tě má rád, přichází každý den a pečuje o tebe. Dává ti napít vody a stará se, aby kolem tebe nerostl žádný plevel. Vždycky se přesvědčí, jestli je ti dost teplo. A někdy k tobě ten člověk dokonce něžně mluví a zpívá ti písničky. Jednoho dne, když nastal pravý čas, začínáš růst. Cítíš, jak se tlačíš ven ze semínkového kabátku, protože už je ti moc malý. A začínáš se protahovat vzhůru, ven z tepla a tmavé půdy. Rosteš pomalu? Nebo rychle? A už si prorážíš cestu na sluneční světlo a na čerstvý vzduch. A stále rosteš, stává se z tebe rostlina, silná a zdravá, právě taková, jaká má být! Představ si, jak jako rostlina vypadáš: jsi vysoká? Malá? Nebo něco mezi tím? Rosteš přímo vzhůru? Nebo do strany? Nebo oběma směry najednou? Jakou máš barvu? Máš listy, květy, ovoce? Rosteš blízko jiných rostlin nebo o samotě? Přicházejí k tobě nějaká zvířata, ptáci nebo brouci? Pokud ano, co povídají? Přicházejí k tobě lidé? Pokud ano, co dělají? Teď si představ, že kolem tebe vyrostla nádherná zahrada plná různých květin, každá je jiná a všechny jsou krásné. Zahradou vede cestička, směřuje přímo k překrásné rostlině a tou jsi právě ty. Teď vystup ze své rostliny a pozorně a dlouze se na ni zadívej. Snaž se přesně si vzpomenout, jak vypadá. Co tvoje rostlina potřebuje, aby dále rostla a byla ještě zajímavější? Když víš, co potřebuje, představ si, že jí to dáváš. Pak můžeš jít pomalu po cestičce dolů. Cestička vede přímo zpátky sem, do téhle místnosti. Po přečtení si s dětmi můžeme povídat, jaké*

byly jejich představy a jejich semínko, a můžeme rostlinku nakreslit. Při vedení diskuse klademe následující otázky: Jak jsi vypadal/a jako semínko? Co pro tebe udělal člověk, který se o tebe staral? Jaký jsi měl/a pocit pod zemí, jaký pocit když jsi rostl/a? Jak jsi vypadal/a jako rostlina? Co se ti víc líbilo, být rostlinou nebo semínkem? Nebo můžeme klást jen zjišťovací otázky (ano/ne) a děti reagují zvedáním emotikonu Hráška.

Setí hrášku a práce na zahradě (celkem 125 minut v průběhu několika dnů)

Děti vkládají kuličky hrachu do půdy na připravený záhon. Hrách se seje na přelomu března a dubna. Kuličky hrachu nejprve na 2 dny namočíme a necháme nabobtnat. Na záhoně vytvoříme řádky zhruba 15 cm od sebe. Hrášky vkládáme cca 5 cm od sebe, do hloubky 5 až 8 cm. Doporučujeme, aby každé dítě mělo „svůj záhonek“, alespoň malý kousek půdy vyznačený jen pro sebe s tím, že za tento kousek půdy a hrášek v něm je samo zodpovědné. Radost z vlastní úrody je o to větší. Při práci pozorujeme žížaly a povíme si, jak jsou důležité pro vytváření zdravé půdy. *Žížala patří do kmene kroužkovci. Tělo žížal je tvořeno články. V prvním článku je ústní otvor a v posledním článku je řitní otvor. Dospělé žížaly mají v přední části tzv. opasek, mladé žížaly ho ještě nemají. Žížaly žijí v půdě, pod zemí, a jsou nesmírně důležité pro zdraví půdy. V půdě vytvářejí úzké kanálky, kterými provzdušňují půdu. Těmito kanálky také do půdy proniká voda přímo ke kořenům rostlin. Žížaly se živí zbytky rostlin a mikroorganismy z půdy. Přeměněné zbytky potom vrátí do půdy v podobě exkrementů – tím vytvářejí novou úrodnou půdu, humus. Takto rozloženou hmotu přemísťují do větší hloubky v půdě. Exkrementy žížal obsahují mnoho látek cenných pro zdraví a úrodnost půdy. Za velkého deště žížaly vylézají na povrch půdy, aby se neudusily ve vodě zatékající do jejich chodbiček pod zemí (dýchají celým povrchem těla). Žížala potřebuje ke svému životu vlhko v půdě. Na suchu rychle vysychá.* Můžeme také zkoumat, jakou máme na zahradě půdu: písčitou nebo jílovitou? Písčitá půda je sypká, jílovitá je mazlavá a můžeme z ní dokonce vytvořit kuličku. Toto je další příležitost odkázat na video a připomenout, co dalšího kromě zdravé půdy rostlinka potřebuje, aby zdárně vyrostla: slunce (teplo a světlo) a vodu. Potom chodíme s dětmi pozorovat, zda už hrášek roste, zda se už objevily zelené lístečky. Záhon zaléváme, aby zůstal vlhký. Semínka vyklíčí zhruba za 14 dnů. Jakmile rostlinka trochu povyroste a zesílí, nachystáme pro ni oporu, o kterou se bude pnout. Jako opora se dají použít větvičky, pletivo nebo klacíky s nataženým provázkem. Mnoho tipů lze najít na internetu. Hrášek dozrává asi tři měsíce po výsevu, je tedy potřeba se obrnit trpělivostí a také je potřeba počítat s tím, že některé hrášky nevzejdou. Tak si uvědomíme hodnotu potravin, které pro nás někdo vypěstuje a připraví. Další hrášek můžeme sít průběžně celé jaro a léto až do začátku srpna, máme tak stále co sklízet. Při setí hrachu učitelka připomene, že kulička obsahuje vše potřebné, aby z ní mohla vyrůst nová rostlinka. Kulička hrachu je pokladnicí cenných látek pro novou rostlinku, ale také pro náš organismus. Obsahuje vitamíny (A, B, C), minerální látky (hořčík, vápník, draslík, fosfor) a hodně bílkovin. To všechno jsou látky důležité pro růst svalů, na podporu nervů, jsou zdrojem energie. Hrách se dříve hodně jedl právě proto, že obsahuje hodně bílkovin. Byl tak náhradou drahého a vzácného masa, dobře zasytil.

VARIANTA 1: Hrášek je možné sít přímo ke klacíkům, které budou sloužit jako opora rostlinkám. Vytvoříme důlky (tzv. hnízda), zapíchneme klacík a do každého důlku vkládáme tři hrášky.

VARIANTA 2: Před samotným setím hrášku můžeme zařadit venkovní hru „cesta za hráškem“: zahradník pan Hrášek se ztratí. Děti mají za úkol ho na zahradě najít. Společně s panáčkem najdou i sáčky s hráškem k setí.

Pohybová hra (10 minut)

Pobytku na zahradě využijeme k pohybové hře: „na horách sejou hrách“ (děti vstávají a předvádějí setí s rukama nahoře) – „na dolině čočku“ (děti předvádějí setí v dřepu). Kde se nachází naše školka: na horách nebo na dolině? Nebo něco mezi tím?

3.6 Metodický blok č. 6 – LÉTO (2 hodiny)

Závěrečná lekce s Hráškem, sklízení a ochutnávání.

Forma: prezenční, v učebně, na zahradě

Metody: myšlenková mapa, praktické činnosti na zahradě, otázky a odpovědi

Pomůcky:

pastelky, lepidlo

Materiály k realizaci:

myšlenková mapa - velkoformátový plakát s hrachovým luskem

kulaté obrázky 2: kuličky hrášku na misce

emotikon – zahradník Hrášek

Metodický popis:

Myšlenková mapa – sklizený hrášek (10 minut)

Pokračování v tvorbě myšlenkové mapy: „chystáme se sklízet první hrášek, bude ho plná miska?“. Do naší hráškové myšlenkové mapy doplníme obrázek s kuličkami hrášku v misce.

Sklízení hrášku (40 minut v průběhu více dnů)

S dětmi chodíme na zahradu, trháme zralé lusky a ochutnáváme čerstvý hrášek. Kolik z jedné kuličky hrachu nakonec vyrostlo? Počítáme kuličky v každém lusu. Několik stonků můžeme nechat uzrát až do stádia, kdy je hrášek suchý a tvrdý. To je podoba semínka, se kterými jsme celý rok pracovali.

Shrnutí celého hráškového projektu (25 minut)

Společně se vrátíme k myšlenkové mapě a zopakujeme, jakým tématům jsme se v průběhu celého projektu věnovali. Zopakujeme úvodní „hráškový dotazník“. Učitelka pokládá otázky a děti reagují zvednutím emotikonu zahradníka Hráška. Kdo chce odpovědět „ano“, otočí postavičku Hráška usměvavou stranou, kdo chce odpovědět „ne“, otočí jej zamračenou stranou:

Víš, jakou barvu má čerstvý hrášek?

Víš, jakou barvu má suchý hrách?

Znáš nějakou pohádku o hrášku?

Znáš nějakou písničku o hrášku?

Znáš nějaké jídlo z hrášku?

Máš rád/a hráškovou polévku?

Jedl/a jsi někdy syrový hrášek přímo z lusu?

Víš, co je to pučálka?

Víš, co je to masopustní maska z hrachoviny?

Víš, proč se dřív hodně jedl hrách?

Pěstoval/a jsi někdy hrášek na zahradě?

Víš, co všechno potřebuje semínko, aby dobře rostlo?

Vypěstoval/a sis někdy nějakou rostlinku na zahradě nebo v truhlíku?

Výsledkem projektu by měly být odpovědi všech dětí „ano“ na většinu otázek. To všechno teď víme díky našemu celoročnímu hráškovému projektu.

Reflexe (15 minut)

Reflexe jednotlivých aktivit v projektu. Každé dítě se svou loutkou zahradníka Hráška odpovídá na otázky učitelky otočením usměvavé nebo zamračené tváře: Bavilo tě sledování videa? Tvoření plakátu s hrachovým luskem? Tvoření loutky zahradníka Hráška? Líbily se ti pohádky o hrášku? Líbilo se ti

počítání s hráškem? Bavilo tě sázení hrášku? Bavilo tě starat se o rostlinku, pravidelně ji zalévat?
Chutnala ti hrachová jídla?

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

plakát lusk VZOR
zahradník Hrášek usměvavý VZOR
zahradník Hrášek zamračený VZOR
zahradník Hrášek usměvavý
zahradník Hrášek zamračený
klobouček
lopatka a konvička
kulaté obrázky 1 čb
kulaté obrázky 1 barevné
kulaté obrázky 2 čb
kulaté obrázky 2 barevné

